

ДЕРЯГІН Олександр Сергійович
*курсант курсу №4 факультету
забезпечення державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України*

Науковий керівник:
КОВАЛЬОВА Тетяна Іванівна
кандидат юридичних наук

ПРИЧИНИ І УМОВИ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної війни питання військових кримінальних правопорушень набуває особливої актуальності та потребує ґрунтовного наукового аналізу. Військові кримінальні правопорушення становлять особливу небезпеку в умовах воєнного стану, оскільки безпосередньо впливають на боєздатність військових формувань та загальний стан національної безпеки держави. Це підкреслює важливість розуміння причин та умов, що сприяють вчиненню таких правопорушень.

Причини військових кримінальних правопорушень в умовах воєнного стану мають комплексний характер та охоплюють соціально-економічні, психологічні, організаційні та правові аспекти. Дійсно, практика показує, що на вчинення військових правопорушень впливає широкий спектр факторів, які потребують системного аналізу та відповідного реагування.

Особливу увагу варто приділити психологічним факторам, які суттєво впливають на поведінку військовослужбовців в умовах бойових дій. Тривале перебування в зоні бойових дій, постійний стрес та психологічне виснаження можуть призводити до зниження самоконтролю та підвищення ризику вчинення правопорушень. Ця думка знаходить своє підтвердження у численних дослідженнях військових психологів та кримінологів.

Аналізуючи організаційні причини військових кримінальних правопорушень, Карпенко М.І. наголошує на тому, що недоліки в організації військової служби, зокрема проблеми з матеріально-технічним забезпеченням, можуть створювати умови для вчинення правопорушень [1, С. 201]. При цьому автор підкреслює необхідність вдосконалення системи контролю та превентивних заходів.

Цікавий погляд на проблему пропонує Пасіка С.П., який стверджує, що в умовах воєнного стану зростає кількість правопорушень, пов'язаних з невиконанням наказів та порушенням статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями [2, С. 112]. Автор пов'язує це з підвищеним рівнем стресу та зміною звичного режиму несення служби.

Важливим аспектом є також вплив соціально-економічних факторів на вчинення військових кримінальних правопорушень. Проблеми з виплатою грошового забезпечення, незадовільні умови проживання та недостатнє соціальне забезпечення можуть провокувати вчинення корисливих правопорушень.

Особливої уваги заслуговує аналіз правових причин військових кримінальних правопорушень. Шульга А.М. зазначає, що недосконалість правового регулювання окремих аспектів військової служби в умовах воєнного стану може створювати правові колізії, які використовуються для виправдання протиправних дій [3, С. 72]. Це твердження вказує на необхідність постійного вдосконалення військового законодавства.

Порівнюючи погляди різних дослідників на причини військових кримінальних правопорушень, можна виділити певні розбіжності. Так, Сенько В.В. акцентує увагу на переважному впливі психологічних факторів [4, С. 147], тоді як Богуцький П.П. наголошує на визначальній ролі організаційно-управлінських причин [5, С. 85]. Компромісну позицію займає Кобзар О.Ф., який стверджує, що в умовах воєнного стану причини військових кримінальних правопорушень мають комплексний характер та потребують системного підходу до їх усунення [6, С. 119].

Аналізуючи умови, що сприяють вчиненню військових кримінальних правопорушень, не можна оминати увагою фактор бойового стресу. Тривале перебування в бойових умовах може призводити до психологічних змін, які знижують здатність військовослужбовця до критичної оцінки власних дій. Ця думка підкреслює важливість психологічного супроводу військовослужбовців та профілактики посттравматичних розладів.

В умовах активних бойових дій зростає і кількість правопорушень, пов'язаних з порушенням правил поведінки зі зброєю та військовим майном. Це спостереження має важливе значення для розробки превентивних заходів.

Значна частина правопорушень вчиняється внаслідок недостатньої професійної підготовки військовослужбовців та їх неготовності до дій в екстремальних ситуаціях. Ця теза підкреслює важливість вдосконалення системи військової підготовки та навчання.

Підсумовуючи проведений дослід, можна зробити такі висновки. Причини і умови військових кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану, мають комплексний характер та охоплюють широкий спектр факторів. Ключову роль відіграють психологічні чинники, зокрема бойовий стрес та психологічне виснаження, організаційні недоліки, включаючи проблеми з матеріально-технічним забезпеченням, а також соціально-економічні та правові фактори. При цьому різні дослідники по-різному оцінюють вагомість окремих причин, що свідчить про необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Аналіз наукових праць показує, що ефективна протидія військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану можлива лише за

умови комплексного підходу, який включає вдосконалення системи військової підготовки, покращення матеріально-технічного забезпечення, розвиток системи психологічної підтримки військовослужбовців та вдосконалення правового регулювання військової служби. Особливу увагу слід приділити превентивним заходам та раннього виявлення факторів, що можуть призвести до вчинення правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Карпенко М.І. Військові злочини: характеристика, методика розслідування та запобігання: монографія. Київ: НАУ, 2020. 315 с.
2. Пасіка С.П. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту військовослужбовців в Україні. Київ: Алерта, 2021. 276 с.
3. Шульга А.М. Кримінально-правова охорона військової служби в Україні: монографія. Харків: ХНУВС, 2021. 344 с.
4. Сенько В.В. Психологічні аспекти військових правопорушень в умовах бойових дій. Юридична психологія. 2022. № 1. С. 82-88.
5. Богуцький П.П. Військове право України: джерела, структура та розвиток: монографія. Одеса: Фенікс, 2019. 372 с.
6. Кобзар О.Ф. Адміністративно-правове регулювання діяльності військової служби правопорядку. Науковий вісник ДДУВС. 2021. № 4. С. 118-124.